

**Driemaandelijks berichtenblad
van de heemkundige kring**

HET LAND VAN NEVELE

JULI 1976 — JAARGANG VII — AFLEVERING 2

„Verhoor van Jezus door Pilatus“. Beeldengroep in hout gesneden door E.H. André DE VOS, pastoor van Meigem (gest. 1957). Een staaltje van eenvoudige volkskunst.

**Driemaandelijks berichtenblad
van de heemkundige kring**

HET LAND VAN NEVELE

JULI 1976 — JAARGANG VII — AFLEVERING 2

**Verantwoordelijke uitgever : J. LUYSSAERT
Veldestraat 8
9841 MERENDREE**

De Heemkundige Kring "Het Land van Nevele" heeft als werkgebied de gemeenten Bachte-Maria-Leerne, Hansbeke, Landegem, Lotenhulle, Meigem, Merendree, Nevele, Poekke, Poesele, St.-Martens-Latem, Vinkt, Vosselare en Zeveren-Deinze.

De vereniging streeft ernaar de studie van ons heem te bevorderen, de resultaten ervan te publiceren en actief bij te dragen tot de bescherming en het beheer van ons leefmilieu. Daartoe organiseert zij geregeld voordrachten, dia- en filmvoorstellingen, tentoonstellingen, uitstappen en wandelingen. Alle leden worden op die manifestaties uitgenodigd en kunnen er gratis aan deelnemen.

Het jaarlijks te betalen lidgeld bedraagt 200 fr. (gewoon lid) of 500 fr. (erelid) en kan overgeschreven worden op 000-0627981-03 van "Het Land van Nevele", Vosselarestraat 16, 9840 Landegem.

Bijdragen voor het Berichtenblad en andere briefwisseling dienen te worden toegestuurd aan J. LUYSSAERT, Veldestraat nr. 8, 9841 Merendree.

Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikel.

HISTORIEK VAN DE HEILIG BLOEDVERERING TE MEIGEN (1)

De eerste zondag van juli (dit jaar op zondag 4 juli om 16 uur) trekt opnieuw de Heilig Bloedprocessie door de straten van het landelijke Meigem. Het zal dan de 32e maal zijn, dat de hele bevolking zal medewerken om in de vermaarde ommegang een openbare hulde te brengen aan de relikwie van de bebloede geselkolom. Wij meenden er goed aan te doen eens de historiek op te maken van dit gebeuren en eens na te gaan hoe deze verering vanuit het grijze verleden tot ons gekomen is.

Voor zover wij konden nagaan, dagtekent de verering van het heilig bloed van het jaar 1724. Het was in dat jaar dat de kerk van Meigem in het bezit kwam van een relikwie van de bebloede geselkolom, waaruit dan de "ommegang" en veel later de Heilig Bloedprocessie ontstaan zijn.

Op een zeer oud bedevaartbeeldeke van 1724 lezen we :

"De Alderheyligste Colomme, aen de welcke onsen Heere Jesus is vastghebonden ende ghegeeselt, van Jerusalem overgebracht door den Caerdinael Hieronymus Colonna, ghestelt in de kercke van de H. Praxedis tot Roomen, ten jaere 1223, en waervan eenige partikelkens zijn overgebracht van Roomen ten jaere 1724 en rusten tot Meyhem, ende aldaer in groote eere gehouden worden, tot troost aller geloovighe in alle hunne siekten en quelinghen.

Ghebedt

O Aldersoetsen Jesu, mijnen Heere ende mijnen Godt, Ick bidde u uyt geheel mijn herte, door uwe traenen, door uwen dootstrijdt, ende door uw dierbaer Bloedt dat ghij ghestort hebt, soo in den Hof, als in de tormenten van uwe alder-

bitterste Passie ende besonderlijck versoecke ick ootmoedelijck (o Verlosser van mijne Ziele) dat die menighwuldighe slaegen met de welcke ghij aen dese Colomme ghebonden zijnde, voor mijne sonden met soo een groote schande ende pijnen van uwe alderheijlighste Menscheyt hebt willen geslaeghen worden, mij niet toe en laet sonder berouw uyt dit leven te scheijden, nochte door eene subiete ende onvoorsienighe dootd verrast te worden, maer in uwe gratie stervende, magh verdienen de vruchten van uwe Verlossinghe, in u altijdt te beminnen te loven ende te gebenedijden. Amen.

Verrijckt met aflaten door de Bisschop van Gent, Phillipus, Erardus Van der Noot te Gent 26 Juli 1724.

Gedruckt te Ghendt bij Petrus De Goesin woonende in de Veltstraete".

In de pastoorslijsten (2) vinden we te dien tijde als pastoor te Meigem : Petrus Moortgat fs. Pieter, geboren te Gent 1665, priester gewijd in 1690, tot pastoor benoemd in Meigem op 13 mei 1708 en er gestorven op 26 december 1742 in de ouderdom van 76 jaar. Hij bewoonde de "*priesterage*" dit is een hofstede waarvan de opbrengst ten goede kwam aan de prochiepape. Nu nog is die hofstede met pastorij nog gemakkelijk terug te vinden. Ze is gelegen in de Diepestraat. Het woonhuis, dat nu bewoond is door Gerard Mortier, was de pastorij (te herkennen aan de kapelvorm in de zijgevel) en de hofstede, nu bewoond door Irené Corijn, was de boerderij. Dit vormde samen één geheel en men noemde het "*de priesterage*". De pastorij stond dus in die tijd meer dan een kwartier van de kerk en de pastoor werd dagelijks met de koets naar de kerk gebracht. Tijdens het Frans Bewind werd de *priesterage* verkocht als "*zwart goed*" en de laatste bewoner zal waarschijnlijk

pastoor Jan Bernard van Landeghem geweest zijn (gebo-
ren te Nieuwerkerken Waas, in 1726, gewijd in 1753,
en pastoor in Meigem van 1 februari 1766 tot 15 no-
vember 1798 (2) Deze pastoor liet zich een nieuwe pas-
torij bouwen langs de Kouter, waar nu het huis is
van de familie Lemmens.

Pastoor Pieter Moortgat die een afstammeling was van
een doorluchtige Gentse familie, is een markante
figuur geweest in de galerij van de Meigemse pastoors.
Het zal aan hem te danken zijn dat de kerk, die toege-
wid is aan Sint Nicolaas, in het bezit gekomen is
van de relikwie van de bebloede geselkolom. Ook de
kerk werd onder zijn bestuur omstreeks het jaar 1734
bijna geheel herbouwd. Op het schilderij boven het
hoofdaltaar kan men nog de beeltenis van pastoor Moort-
gat zien, alsook zijn wapenschild, verenigd met dat
van de familie Van de Vivere. Het schilderij is een
goed tafereel uit de XVIIIe eeuw, voorstellende de
uitdeling van de rozenkrans door O.L. Vrouw of Bij-
stand der Christenen. Het werd in 1938 hersteld door
Adolf Baeyens van Sint Amandsberg voor de som van
750 fr.

Men mag dus aannemen dat men vanaf 1724 kwam beewegen
naar Meigem tegen alle bloedziekten. De verering van de
relikwie kende tijden van bloei en teloorgang.
We moeten wachten tot in 1931 om in het memorieboek
van de pastoors van Meigem duidelijke tekenen van
heropbloei te vinden. In 1931 schrijft pastoor Pijpers
(1929-1939) :

*"Teneinde de devotie van het Heilig Bloed wat
op te frissen, opdat de bedevaarders zouden
weten wat ze vereren heb ik vijf houten kruis-
sen laten plaatsen, die herinneren aan de vijf
omstandigheden waarin O.L. Heer bloed vergoten
heeft. Van den ouden ommegang bestond er niets
meer dan twee bankskens. Sedertdien is het be-*

trouwen vermeerderd en zijn de bedevaarders talrijker geworden."

- 1933 *"Aangezien de devotie voor het H. Bloed zinderogen toeneemt, heb ik niet langer gearzeld om de 5 kruiskens meegaanderhand te vervangen door staties in hardsteen. Het middenstuk van onzen ommegang de 3e statie werd op Zomerzondag, 5 maart (d.i. de 1e zondag van de vasten) ingewijd door Zeereerwaarden Heer Emiel Bessems, pastoor deken te Nevele, in tegenwoordigheid van meer dan twee duizend bedevaarders, die allen ook zeer ingetogen luisterden naar het sermoen door den plaatselijken pastoor. Deze statie verbeeldt ons Jesus aan de geeselskolom en is gekapt in franschen steen - pierre d'Euville-Bourgondië, die best weerstaat aan lucht en klimaat. Het werd gecreëerd en geboetseerd door Mr. Oscar Sinia, Pijlstraat 8 te Gent, een der grootmeesters van de kristelijke kunst in België. De prijs van het beeld beloopt tot de som van 11.500 f. De twee lantaarns in brons komen uit de kunstwerkhuizen van Mr. Achiel François, Congostraat, Gent. Prijs 1.700 f. Het oude, vermolmde relikwieschrijn, werd wederom bovengehaald en hersteld. Honoré De Geeter uit Nevele heeft een ijzeren offerblok vervaardigd, die in de muur, onder de 3e statie, is ingewerkt. Ook heeft hij een schoonen, in de stijl der kerk, gotischen rooster gemaakt, die buiten vóór het beeld staat".*
- 1934 *"De vier nog bij te voegen staties (1e, 2e, 4e en 5e) konden maar door Mr. Sinia gereed gemaakt worden tegen Zomerzondag van 1934 (17 februari, dood van Koning Albert I). Deze staties in de vorm van een kruis gebeiteld, maken een schoon geheel uit met het middenstuk.*

De milde bijdragen van al de parochianen hebben het mogelijk gemaakt deze 4 staties op te richten, die elk afzonderlijk 4.000 f. gekost hebben, dus 16.000 f. te samen".

1935 *"Daags vóór de begankenis van 1 juli werd er een kolom geplaatst boven het altaar van O.L. Vrouw, waar gedurende de oktaaf van het H. Bloed de relikwie uitgebeeld staat".*

Tot zover het memorieboek dat berust op de pastoorrij van Meigem.

In 1939 is pastoor Pijpers gestorven en werd pastoor Zandijcke aangesteld. Hij was slechts enkele maanden te Meigem, als de 2e wereldoorlog losbarstte. Op 25 mei 1940 trokken de Duitsers over het Schipdonkkanaal op twee noodbruggen. Op 26 en 27 mei werden vele inwoners van de gemeente, samen met de pastoor en een groot aantal vluchtelingen, door de Duitsers verplicht zich naar de kerk te begeven waar zij opgesloten werden. In die volgepropte kerk is een oorlogstuig tot ontploffing gekomen; 22 personen werden gedood, waarvan 4 uit Meigem en 18 vluchtelingen. Tijdens de beschieting van het dorp en de opmars van de Duitse troepen naar Vinkt vielen nog vele slachtoffers. Er waren in totaal 38 burgerlijke slachtoffers. Deze gebeurtenissen moeten de vreedzame bevolking vreselijk aangegrepen hebben. De oorlog ging voorbij en vele wonden werden geheeld. Het einde van de oorlog in 1945 betekende een nieuw begin voor de verering van de relikwie. Pastoor Van Zandycke zette de kroon op het werk door de organisatie van een Heilig Bloedprocessie. Misschien was het uit een piëteitsvolle herinnering aan de vele doden, misschien uit een gevoel van dankbaarheid van degenen die gespaard gebleven werden, dat het idee van deze processie geboren werd. In ieder geval trekt de Heilige Bloedprocessie

in 1945 voor de eerste maal door de landelijke wegen van Meigem. Het lijden van Christus en de overbrenging van de relikwie worden in treffende taferelen uitgebeeld door de hele Meigemse bevolking. De processie bestaat uit ruim 300 deelnemers, waaronder talrijke sprekende groepen en fraai versierde praalwagens. Tijdens het pastoraat van E.H. André De Vos kende de Heilig Bloedprocessie een ongekende groei. Deze dynamische pastoor maakte met eigen handen een beeldengroep in hout, die het verhoor van Jezus door Pilatus voorstelt. Het is een staaltje van eenvoudige volkskunst en ieder jaar wordt deze beeldengroep opnieuw opgesteld vóór de kerk. In 1959 tijdens het pastoraat van E.H. Aloïs De Jaeger, was Mgr. Calewaert, bisschop van Gent, aanwezig op de processie. Na de ommekeer sprak hij de ontelbare bedevaarders toe en gaf de zegen met het Allerheiligste.

Monseigneur sprak er zijn bewondering over uit, dat zo'n kleine parochie zo iets groots kon verwezenlijken.

Sinds 1975 is Meigem gaan verbreederen met Voormezele bij Ieper, waar ook ieder jaar een heilig bloedprocessie uitgaat. Een Meigemse groep trekt naar Voormezele, terwijl een groep van Voormezele onze processie komt vervoegen.

Sinds 1945 zijn de tijden veel geëvolueerd. Toch is in ieder Meigemnaar de verering voor de relikwie en de trots en de fierheid van zijn Heilig Bloedprocessie blijven voortleven. Nog velen zijn er, die meestappen in "hun" processie.

A. BAUWENS
MEIGEM

NOTEN

- (1) A. BAUWENS, *De Heilig-bloedprocessie te Meigem in Berichtenblad van de heemkundige kring "Het Land van Nevele"*, jg. II, afl. 2, blz. 65-69.

- (2) F. MICHEM, *De pastoors van het land van Nevele*,
in Berichtenblad van de Heemkundige kring "Het
Land van Nevele", jg. IV (1973), afl. 3, blz.
145-146.

HERBERGEN IN HET LAND VAN NEVELE

Reeds in 1589 en 1616 was het houden van "cantynen, brandwynkoten" ook "kroegen, keeten en geneverhuysen" genoemd, gereglementeerd. Nochtans was "den nomber der herbergen sodaenig aangegroeyt" dat keizerin Maria-Theresia op 21 juli 1779 een nieuw plakkaat of verordening publiceert. De toenmalige machthebbers zagen de toestand in onze streken somber in. Het aantal herbergen was niet alleen angstwekkend toegenomen, maar er waren zelfs verscheidene herbergiers die prijsschietingen inrichtten waardoor de "landslieden...zoodanig aangelokt worden, dat zy de herbergen... niet en konnen verlaeten, maar hun aldaer ophouden, sommige by heele nachten, tot hun absolut verderf". Omdat ze hun werk verwaarloosden, wat nefaste gevolgen had voor 's lands economie, zag Maria-Theresia zich verplicht volgende maatregelen te treffen. (Zie bijlage I) :

- De verordeningen van 1589 en 1616 moeten stipt nagevolgd worden.
- Dus zijn de baljuwen en wethouders verplicht een "lyst van alle de herbergen, aubergiën ende brandewynhuysen" op te stellen "met uytdrukking der naemen van de herbergiers, van de uithangberders ende de situatie der herbergen".
- Omdat dronkenschap "schandeleuse en afgryselyke gevolgen" heeft, wordt een sluitingstijd ingesteld. In de zes wintermaanden vanaf oktober moet de herberg om acht uur 's avonds gesloten zijn. 's Zomers - te beginnen van april - gaat de deur om negen uur dicht.
- Opdat niemand met uitvluchten voor de dag zou komen zal door "de koster van elke parochie ter

respective bestemde uren... worden geluyd eene klok, gedurende den tyd van een half quartier urs". Natuurlijk werd die man er extra voor betaald.

- Blijkbaar hadden onze voorouders de gewoonte tijdens het sermoen even de kerk te verlaten, want om het herbergbezoek in te dijken was het verboden "zich in de aubergiën of herbergen te laeten, vinden op zondaegen en feestdaegen, ten tyde van de hoog-misse, het sermoen ofte de vespers".
- Zoals de ouders als plicht hebben hun kinderen "godsvrugtelyk op te voeden in de christelyke catholyke religie" zo is het ook "het devoir van de zelve ouders, hunne kinderen te onthouden van de herbergen".
- Ook verbiedt het plakkaat "met eenig schietgeweer te schieten in het wit... met pyl, bout ofte kogel, gelyk ook naar eenige vogels op sperren gezet".
- Het is nochtans de "geoctroyeerde gilden" toegestaan schietingen in te richten.
- Verder constateren de wetgevers dat op "de parochiën... alwaer verscheyde... gehugten zyn" op sommige gehuchten wijkkermessen worden ingericht. Op die kermessen komen "menigvuldige... twisten ende gevegten... dronkenschappen ende ongeregelheden" voor. Dus wordt er bepaald dat "voortaen maer twee kermessen op elke parochie 's jaers gehouden en zullen worden, te weten eene ten tytel van kerkwydinge, ende de andere ten tytel van den patroon van elke parochie".
- De officier en wethouders moeten ervoor zorgen dat het edikt stipt wordt nageleefd.

- Daarom moeten de officieren van justitie uit de verschillende kasselrijen de overtreders van de wet overdragen.

Op 29 juli wordt de officiële lijst van "alle de publieke herbergen ... binnen de Parochie van Merendree" samengesteld.

Op 16 augustus 1779 wordt de inhoud van het plakkaat van 21 juli 1779 nog eens in verkorte vorm aan de baljuw en mannen van Leene van het Land van Nevele in herinnering gebracht (zie bijlage II).

Op 10 augustus 1779 wordt dan in aanwezigheid van de schepenen van Landegem de lijst van de herbergen en "brandewynkotte" in Landegem opgemaakt.

Actum den 10 augustii 1779 ter presentie van Cristiaen Hubertus Vande Vennet schepenen, Joannes de Witte, Jacobus Maenhout, Lieven Ack, Martinus Verbaere ende Antone Baut.

De herberghen binnen de prochie van Landegem.

- Alvorens Judocus Janssens woont ende haut herberge inde herberghe de Croone wesen(de) eene immemoriale herberghe staande op de plaetse recht over het kerkhof.
- Jacobus Pieters woont ende haut herberghe inde herberghe het Landt van Nevele staet in de kerkestraete prochie wegh naer Drongene omtrent de 15 roeden vande plaetse ende geoctroyeert vanden heer Baron van Nevele.
- Joannes Mortier woont ende haut herberge in de herberge St. Huybrecht oock geseyt thuis ter trappen sijnde een aude immemoriale herberghe ende staat oock op 't eynde van de plaetse.

- Judocus Vermeire woont ende haut herberge in de herberge den Engel ende heeft octroy vanden heer hoogbailliu van Gendt als Bailliu van het Barrel Veltsche in Landeghem, staet t' eynden den Capelle dr(ies) inde prochiestraete van dese prochie naer Drongene 200 roeden van de plaetse.
- Francois vanden Ginst woont ende haut herberge in de herberge de Swaene is een aude herberge staende op den Wildendries aen eene binnenstraete omtrent een quaertier wis van de herberge van Judocus Vermeiren.
- Joannes Baetslé woont ende haut herberge inde herberge de Muyte ende is eene aude (her)berghe staet inde straete van Landegem naer Hansbeke een alf quartier vande plaetse deser prochie.

Brandewijn Kotte binnen de prochie van Landegem.

- Joannes de Wispelaere schijn(k)t brandewijn ende haut saete woont op de plaetse ende is wijnckelier.
- Item joannes La Combe woont op de plaetse ende is ketelaere.
- Item geeraert van Vynckt woont op de plaetse ende is smet.
- Item pieter Gevaert woont in de kerkestraete tot 30 roede vande herberge van het Landt van Nevele.
- Item Aernout Mortier woont aende prochiestraete naer Drongen recht over de herberge den Engel.
- Item francois Verdonckt aende voor(noemde) prochiestraete nevens de voor(noemde) herberghe den Engel.

- Item joannes Mercie woont op Wilde (aende) prochiewegh van dese prochie naar Drongene niet verre vande herberge de Swaene.
- Item pieter Martens woont oock op Wilde ende aenden voor(noemden) prochieweghe 10 roeden van voornoemde herberge de Swaene.
- Item Caerel de Cuyper woont oock op Wilde aende Scheurstraete synde een auwe straete omtrent de 30 roeden van voor(noemde) herberge de Swaene.
- Item abert Lambrecht woont op den heirent hoek aen den voetwegh loopende naar Hansbeke 25 roeden vande herberge de Muyte.

Lyste van alle de publike herberghen die gehouden worden binnen de Prochie van Meerendre.

- Eene ghenaeamt het wethuys bewoont by Joannes andries staende op het dorp nevens het kerckhof deser Prochie erkent voor publike herberghe van immemorialen tyde.
- Eene ongehenaeamt bewoont by Jan francies Pieters staende aen meerendre brugge op den Westkant van de straete synde pont ende dorpwegh disterende vande voorgaende salvo justo hondert roeden, geërigeert volgens dat den bewoonder heeft gehoort met permissie van wylen den heere deser prochie van over vyftigh ende meer Jaeren.
- Eene ghenaeamt het Lammeken bewoont by Nicolays Wyckaert staende aenden voet der gezeyde Brugghe op den oostkant vande gheseyde straet, synde als voorseyd publike herbaene, pont ende prochiewegh staende recht over de voorgaende sonder dat den voorseyden bewoonder kan seggen wanneer die in herberghe geërigeert is, als voor sulcx erkent van immermoriale tijden.

- Eene ter suyd zyde van de vaerd van Gend op brugghe ongenaemt bewoont by francies de Vogelaere staende op den traegel vande voorseyde vaerd ten poste ghenaeamt durmen opden oostkant vande straete komende op den gheseyden traegel disterende van het ghemelde Wethuys een goede quartier vers, sonder dat den voorseyden bewoonder oock kan declareren den tydt van desselfs Erectie als voor publike herberghe erkent geweest synde van alle oude tyden.
- Eene ook staende ten suyd zyde vande gemelde vaerd genaemt den Leeuw bewoont by Philippe devogelaere staende oock op den traeghel vande geseyde vaerd ende op den Westkant vande gemelde publike strae- te komende op den gehemelden traegel ten Voorseyden poste Van Durmen sonder dat den selven bewoon- der ook kan seggen wanneer die geërigeert in her- berghe als daer voorenerkent Van over immemoriale tyden.
- Eene op de noordzyde vande voormelde vaerd genaemt de fortuyne bewoont by Jan Willems staende op den traeghel vande gemelde vaerd op den oostkant Vande publike straete kommende op den voorseyden trae- gel ten poste ook genaemt Durmen sonder dat den- selven Willems ook weet te Seggen Wanneer die in herberge is geërigeert als voor sulcx ook erkent geweest van alle oude tyden.
- Eene genaemt de Bargie bewoont by Pieter de Voge- laere staende ook ter noort zyde vande voorseyde vaerd op den voorseyden traegel ten Westen vande voors(eyde) publike straete kommende op den zel- ven traegel ten voorseyden poste Van Durmen, son- der dat den selven De Voghelaere ook kan segghen wannen de selve herberghe is geërigeert als daer vooren van immemoriale tyden oock erkent

XXIX July 1179.

Om u een beter beeld te geven van ligging van de herbergen, hebben we geprobeerd ze op een kaart te situeren.

J. LUYSSAERT en G. SCHAECK.

BIJLAGE I.

Uit "Ordannances des Pays-Bas autrichiens", nr. 11,
p. 357.

TROISIEME SERIE

Edit de l'Impératrice Reine touchant les cabarets
en Flandre.

Bruxelles, 21 juillet 1779.

BY DE KEYZERINNE DOUAIRIERE ENDE KONINGINNE.

Hare Majesteyt onderrigt zynde dat, niet jegenstaende by verscheyde placcaerten (1) van onze glorieuse voorsaeten, scherpelyk is verboden herbergen te houden, ofte laeten erigeren in meerderen number als de noodsaekelykheyd der ingesetene van elke plaetse ende van de reysende lieden was vereysschende, den number der herbergen soodaenig aengegroeyt is, ende nog daegelyks aengroeyt, dat die onder den tytel van herberge, dienen tot schuylplaetsen van vagabonden en ondeugende persoonen, door welke frequente occasiën, de goede ingesetene, ende namentlyk de jonkheyd van beyde de sexen verleyd worden tot hun absolut verlies, ende hun overgeven tot alle onge-regeltheden ende dronkenschappen : waerdoor menigvuldige gevegten ende ook doodslaegen veroorsaekt worden ; dat boven de zelve herbergen, de provintie van Vlaenderen vervult is, van cantynen en brandewynkoten, of zoo men die andersints noemt kroegen, keeten en geneverhuysen, alwaer, schoon die van alle tyden verboden zyn geweest, saete gehouden wordt ; gelyk men voorders geïnformeert is, dat'er verscheyde herbergiers, om de ingesetene tot hunne herbergen aen te lokken, uytgeven eenige pryzen, om de zelve te laeten winnen door het schieten met den pyl ofte

den kogel, zelfs in opene en onbemuerde plaetsen, niet zonder groot perykel van ongelukken, zoo aen hun eygen als de passerende lieden, waardoor de landslieden tot het anthieren ende frequenteren der herbergen, zoodaenig aengelokt worden, dat zy de herbergen ende saete huysen niet en kunnen verlaeten, maer hun aldaer ophouden, sommige by heele nachten, tot hun absolut verderf, by veronagtsaminge van de landsneeringe ende inwendige manufacturen, om in alle welke onheyden ende quaede gevolgen te voorzien, zoo heeft Haere Majesteyt, ter deliberatie van haeren zeer lieven ende zeer beminden schoonbroeder ende neve, Karel-Alexander, hertog van Loreynen ende van Bar, haeren stadhouder, gouverneur ende capiteyn generael der Nederlanden, geordonneert ende gestatueert, ordonneert ende statueert :

1. Dat de placcaerten uytgegeven op het stuk van de herbergen ende brandewynhuysen, ende naementlyk die van den 22 Juny 1589 (2) ende van den 1 July 1616 (3) ponctueëlyk achtervolgt worden.
2. Diensvolgens bevelen wy aen de baillieuen ende wethouderen van elk dorp onzer provintie van Vlaenderen, op te stellen ende over te senden aen de hoofdcollegiën van hun respectief district, binnen den tyd van eene maend, te rekenen van den dag der publicatie van ons tegenwoordig edict, eene lyst van alle de herbergen, aubergiën ende brandewynhuysen hunner jurisdictie, met uytdrukking der naemen van de herbergiers, van de uytgangberders ende van de situatie der herbergen, mitsgaeders met wiens permissie ende 't sedert wanneer de zelve zyn geërigeert geweest.
3. De hoofdcollegiën zullen de gezeyde lysten met hun advies, binnen de volgende maend behandigen aen onze raeden fiscalen, by het zelve hun advies naementlyk distinguerende de herbergen,

de aubergiën ende brandewynhuysen, die sy zullen oordeelen behoorelyk opgereggt te zyn geweest, van de gene de welke sy zullen hebben bevonden in contraventie aen onze voorgaende ordonnantiën ; welke lyste ende adviesen de raeden fiscalen, benevens hun advies insgelyks ter materie dienen- de, aen ons zullen verzenden, ten tine van dies- halvens voorder gedisponeert te worden, gelyk wy zullen vinden te behooren.

4. Om voor te komen zoo veel mogelyk is, de dronken- schappen die ordinairelyk den eersten oorsprong zyn van alle schandeleuse ende afgrysyke gevol- gen, willende bestemmen eenen fixentyd, wanneer iedereen devrye herbergen zal moeten verlaeten, verklaeren dat het voortaan niet geoorloft en zal wezen geduerende de ses wintermaenden, be- ginnende met de maend october, in de vrye herber- gen langer te verblyven, ter reserve van de rey- zende persoonen, als tot acht uren des avonds, ende geduerende de ses zomermaenden, te beginnen met de maend april, tot negen uren des avonds, op pene van t'elker reys te incurreren eene boe- te van ses ponden parisis, ende den herbergier ter oorzaeke van de persoonen in zyn huys gehou- den te hebben, het dobbel.
5. Opdat niemand, ten aenzien van de hiervorene bestemde uer, eenige oorzaak van ignorantie zou- de kunnen pretexteren, ordonneren wy, dat door de kosteren van elke parochie ter respective bestemde uren, zal worden geluyd eene klok, geduerende den tyd van een half quartier urs, die daerover jaerelyks voor loon van de parochie zal genieten tot twee ponden grooten, welk geluyd ook dienen zal voor de ordinaire advertentie, die men, ten tytel van avondlicht, alomme ten platte lande gewoon is te doen.

6. Wy willen dat den inhoud van onze edicten en ordonnantiën, ende namentlyk van 't gene van den 7 october 1531 (4), van den 31 augusty 1560 (5), ende andere, verbiedende te drinken of zich in de aubergiën of herbergen te laeten vinden op zondaegen en feestdaegen, ten tyde van de hoogmisse, het sermoen ofte de vespers, nauwkeurighlyk achtervolgt worden.

7. Ende gefykerwys het de pligt ende obligatie is van alle ouders, hunne kinderen godvrugtelyk op te voeden in de christelyke catholyke religie, ende aldus door de zelve kinderen te doen frequenteren de goddelyke diensten, ende dat het niet min en is het devoir van de zelve ouders, hunne kinderen te onthouden van de herbergen, ende besonderlyk van het ontydig drinken t' hunner groote verergerenis, verklaeren wy, dat, in geval de minderjaerige kinderen, die zullen zyn in 't brood van hunne ouders, bevonden worden gecontravenieert te hebben aen 't verbod hierboven gedregen, artikel 4 en 6, hunne ouders responsabel ende toesprekelyk zullen zyn tot verhael van de boeten by de zelve artikelen gestatueert.

8. Wy verbieden zeer scherpelyk in 't toekomende, ter plaetsen alwaer geectroyeerde gilden en zyn, met eenig schietgeweer te schieten in het wit, blok ofte bert, met pyl, bout ofte kogel, gelyk ook naer eenige vogels op sperren gezet, op pene van voor elke reys te incurreren eene boete van ses ponden parisis, ende den herbergier, die tot diergelyk exercitie, prysen ofte instrumenten zal geven ofte uytdeylen, in eene dobbele boete voor de eerste reys, en voor de tweede, op pene van suspensie van zyne herberge voor een jaar, ende voor de derde van t' zynen last extraordinairelyk geprocedeert te

worden, als manifesten overtreder van onze placcaerten.

9. Wy permitteren nogtans, dat de geoctroyeerde gilden, de ordinaire exercitie van hun gilde zullen vermogen te doen in plaetsen rondom bemuert, om alle ongelukken voor te komen, welke geoctroyeerde gilden ook alleen maer en zullen mogen schieten naer de gay.

10. Voorders onderrigt zynde, dat men zich op menigvuldige plaetsen niet en vergenoegt met eene ofte twee kermessen, maer bovendien, naementlyk op de parochiën, alwaer verscheyde bebouwde cantons ofte gehugten zyn, ten tytel van elke canton ofte gehygte, eene particuliere kermis door het misbryk geërigeert is, welke particuliere kermessen meer toeloop ende herbergelyke begankenissen hebben, alswel heeft de kermis der kerkwydinge ofte patroon, ende dat wy ook door de menigvuldige voorvallen onderrigt zyn van de twisten ende gevegten, mitsgaeders dronkenschappen ende ongeregeltheden, zelfs tusschen de respectieve ingesetene van de differente gehugten, schoon alle, parochiaenen der zelve parochie ; zoo is 't dat wy daerin insgelyks willende voorzien, by desen, verklaren, dat'er voortaan maer twee kermessen op elke parochie 's jaers gehouden en zullen worden, te weten eene ten tytel van de kerkwydinge, ende de andere ten tytel van den patroon van elke parochie, ter reserve van de parochiën, alwaer succursaele capellen zyn, die zullen mogen continuëren in hunne gewoonelyke jaerelyksche feeste, verbiedende aen alle de respectieve parochiën, cantons en gehugten dezer provintie, daer buyten noch eenige kermisdaegen te houden by 't saemenroepinge of noodinge van vrienden ofte vremde persoonen, het dansen ende

spelen op de viole, ofte te plegen eenige andere uytwendige ofte inwendige teekenen van kermisse ofte extraordinaire versaemelinghe van volk, op pene dat alle de gene, het voorenstaende verbod overtredende, zullen vervallen in de penen, straffen ende boeten by de voorgaende placcaerten gecommineert ten laste van de gene houdende ende frequenterende ongeoorlofde conventiculen.

11. Ordonneren aen alle officieren ende wethouderen, emmers alle de gene die het aengaen mag, dit ons tegenwoordig edict stiptelyk te doen onderhouden, en ten laste van de overtreders te agieren volgens het rigueur van de wet, op pene dat de officieren die zullen verzwygen de contraventiën, die t'hunner kennis zullen gekomen zyn, zullen verbeuren voor de eerste reys eene amende van vyftig guldens, ende in cas van recidive, op pene van suspensie hunder employ voor den termyn van dry jaeren.
12. Ende opdat het gene by het tegenwoordig edict is gestatueert, ponctuélyk worde achtervolgd, wy autoriseren alle officieren van justitie, gelyk ook de patrouillantén van de respectieve casselryen te doen alle noodige exploiten in materie van contraventie aen het voorzeyd edict, overdraegende de overtreders aen den officier principael om door hem gedaen te worden de devoirs van zyn officie ; willende, in cas dezen officier in faute bleef, de zaak te betwisten, dat zy hem overdraegen aen 't officie fiscael, ende dat in het een ende het ander geval, den aenbrenger zal hebben de helft van de boete, 't zy dat de vervolging geschiede door den officier der plaetse, 't zy door het officie fiscael.

Bevelende ende ordonnerende aen alle de gene die het aengaen mag, zich naer dese ordonnantie te reguleren ende conformeren.

Gedaen binnen Brussel, den 21 Julius 1779.

Was gearapheert Ne V^t ; leeger stondt : By de Keyzerinne douairiere ende Koninginne in haeren raed ; was onderteecken P. Maria.

NOTEN

- (1) V. à ce sujet les placards du 31 octobre 1563 (Plac, de Fl., liv. II, p. 142) ; du 23 décembre 1697 (Ib., p. 606) ; du 21 août 1702, t. I, p. 263 ; du 31 juillet 1713, t. II, pp. 471-754 ; du 5 septembre 1722, t. III, p. 313.
- (2) V. Pl., de Fl., l. II, p. 169.
- (3) V. Ib., p. 180.
- (4) V. Pl. de Fl., liv. I, p. 762.
- (5) V. Pl. de Fl., liv. I, p. 816.

BIJLAGE II.

Deinze, den 16 augustii 1779.

Land van Nevel

Bailliu ende mannen van Leene
van den Casteele ende Auderburgh van Gendt,

Lieve en Beminde

Alsoo het convenieert dat wij geïnformeert zijn van den nomber van alle publike herberghen, die binnen Uel. prochiën ende jurisdictie gehouden worden. Gelijk oock van alle de publike ende verholene cantinen, brandewijnkotten ofte geneverhuysen, dient desen om Ue te aensoecken aen ons binnen den tijdt van veerthien daegen, naer daete deser over te senden, eene pertinente ende specificque lijste, eerst van alle de herberghen met de naemen van die-re gelijk oock van de bewoonders, voorts een designatie der plaetsen waer die sijn staende, hoe verre die van de handeren gelegen zijn, of die staen op de publicque herbaenen, prochiën ofte pontwegen ofte langst binne wegen ende belockene plaetsen, voorts sult Ue doen informeren door de respectieve herbergiers, bij Ue ten dien effecte te ontbieden sedert wat tijdt die huysen voor publicque herberghen sijn erkent ende met wiens permissie opgerecht, Diergelycke lijste moet oock geformeert worden ten aensien van den nomber der brandewijnkotten, Cantinen ofte geneverhuysen met de naemen der bewoonders van diere, Ue versoekende ende niet min belastende tot het ondervinden der selve kotten, die meermaels in het geheym gehouden worden

alle mogelijcke informatien te nemen, sonder van
dies te blijven in gebreke, waermede

Lieve ende beminde blijft Godt bevolen

Gendt den 21 julii 1779

S. Vispoel.

HET LAND VAN NEVELE (1970 - 1975)

Driemaandelijks berichtenblad van de heemkundige kring " Het Land van Nevele".

In dit bibliografisch overzicht van de jaargang I (1970) tot en met jaargang VI (1975) zijn alleen bijdragen van grotere omvang opgenomen. De verschillende rubrieken uit de Kroniek komen in dit overzicht niet voor, ook al zijn ze door de auteur getekend.

BAUWENS, A.

Meigem 1906, jg. II (1971), blz. 8-9.

De Heilige-Bloedprocessie te Meigem, jg. II (1971), blz. 65-69.

Een groot uitvinder uit het Land van Nevele : Julius Nieuwland, jg. II (1971), blz. 106-111.

Meigem : een poging tot industrialisatie, jg. V (1974), blz. 22-23.

Teentjesterting te Meigem, jg. VI (1975) blz. 4-5.

DE KE, A.

Lotenhulle en Moline : symbolen van een interessant aspekt van ons verleden, jg. III (1972), blz. 29-30.

DE ROO, G. en DEMEYER, P.

Oude heerlijkheden in Lotenhulle, jg. IV (1973), blz. 172-176.

DE ROO, L.

Een verdwenen molen uit Lotenhulle, jg. VI (1975), blz. 2-3.

Dorpsschets van Lotenhulle, jg. VI (1975), blz. 12-16.

Veronica's kruis, jg. VI (1975), blz. 36-37.

Kerk van Lotenhulle, jg. VI (1975), blz. 154-159.

Bondige geschiedenis van de kantwerkschool van Lotenhulle, jg. VI (1975), blz. 231-242.

DE VOS, J.

"Operatie Landegem" oktober-november 1918, jg. VI (1975), blz. 164-170.

D'HOOGHE, D.

Monika Van Paemel, jg. V (1974), blz. 40-41.
Een verdwenen beroep : de suikerbakker of spekbakker, jg. V (1974), blz. 140-147.

D'HOOGHE, D. en JANSSENS, A.

Gemeentelijke Vrijwillige Brandweer Nevele 100 jaar, jg. VI (1975), extra-aflevering.

HAESERIJN, R.

Heemkunde-volkskunde, jg. I (1970), afl. 3, blz. 1-5.

HUYSSE, A.

Een verdienstelijke streekgenoot : Prosper Cocquyt, jg. II (1971), blz. 10-15.

JANSSENS, A.

Het bakhuis in het Land van Nevele, jg. II (1971), blz. 25-34.

Verdwijnt het laatste brokje natuurschoon te Nevele ?, jg. II (1971), blz. 137-140.

De dorsvloer, jg. II (1971), blz. 158-160.

Een verdwenen beroep : pompboorder, jg. II (1971), blz. 161-163.

Een verdwenen beroep : het strodekken, jg. III (1972), blz. 15-19.

Zanten uit Nevele, jg. III, (1972), blz. 133-138.

Zanten uit Nevele (II), jg. III (1972), blz. 205-208.

Nog over de orgelbouwer Leo Lovaert, jg. IV (1973), blz. 17-18.

Nieuwe gegevens over het kasteel van Nevele, jg. IV (1973), blz. 25-34.
Zanten uit Nevele (III), jg. IV (1973), blz. 53-56.
Zanten uit Nevele (IV), jg. IV (1973), blz. 97-101.
De windmolen van Sint-Martens-Leerne, jg. IV (1973), blz. 118.
Zanten uit Nevele (V), jg. IV (1973) blz. 149-155.
Zanten uit Nevele (VI), jg. IV (1973), blz. 195-197.
Vlasteelt, een verdwenen cultuur in Nevele, jg. V (1974), blz. 11-21.
Zanten uit Nevele (VII), jg. V (1974), blz. 43-45.
Een oude nederzetting te Nevele ?, jg. V. (1974), blz. 106-115.
Gesneuvelde Nevelaars in het leger van Napoleon, jg. V (1974) blz. 119-123.
Over Nevelse uurwerken en uurwerkmakers, jg. V (1974), blz. 132-139.
De Aertmeermolen te Poeke, jg. V (1974), blz. 148-151.
De Nevelse veemarkt, jg. VI (1975) blz. 6-11.
De Koninklijke Schuttersgilde St.-Sebastiaan van Nevele, jg. V (1975), extra-aflevering.

LEENKNECHT, R.

Lijst van de gesneuvelde Hansbekenaars in het leger van Napoleon, jg. V (1974) blz. 158-160.

LOOTENS, M. en LOOTENS-DE MUYNCK, M.-T.

Het vroegere bewoningssite van het hof ter Quaethem (Sint-Martens-Leerne), jg. V (1974), blz. 152-157.

LUYSSAERT, J.

De studie van de plaatsnamen, jg. I (1970), afl. 1-2, blz. 3-4.

De Heirenthoekmolen te Landegem in 1594, jg. I (1970), afl. 3, blz. 6-15.

Nieuwe straatnamen te Bachte-Maria-Leerne, jg. II (1971), blz. 23-25.

In memoriam René Arthur Verhoustraete (1895-1971),

jg. II (1971), blz. 46-47.
Elk lid zijn naam (I), jg. II (1971), blz. 169-176.
Elk lid zijn naam (II), jg. III (1972); blz. 31-37.
Elk lid zijn naam (III), jg. III (1972), blz. 76-87.
Elk lid zijn naam (IV), jg. III (1972), blz. 139-141.
Elk lid zijn naam (V), jg. IV (1973), blz. 89-91.
Elk lid zijn naam (VI), jg. IV (1973), blz. 127-133.
In memoriam Dr. J. Weyns, jg. V (1974), blz. 38-39.

MARTENS, A.

Dorpsgebeurtenissen uit vroeger eeuwen, jg. II (1971), blz. 70-77.
Sterke verhalen uit het Land van Nevele, jg. II (1971), blz. 78-86.
Dorpsgebeurtenissen uit vroeger eeuwen, jg. II (1971), blz. 112-122.
Sprokkelingen, jg. II (1971), blz. 130-136.
Enkele notities in verband met (een) verdwenen kaste(e)ll(en) te Hansbeke, jg. III (1972), blz. 8-14.
Dorpsgebeurtenissen uit vroeger eeuwen, jg. III (1972), blz. 20-28.
Sprokkelingen, jg. III (1972), blz. 38-44.
Iets over schandpalen te Hansbeke, jg. III (1972), blz. 64-72.
Dorpsgebeurtenissen uit vroeger eeuwen, jg. III (1972), blz. 88-96.
Sprokkelingen, jg. III (1972) blz. 100-103.
Dorpsgebeurtenissen uit vroeger eeuwen, jg. III (1972), blz. 142-150.
Een probleem in verband met het Oostveld te Hansbeke, jg. III (1972) blz. 151-159.
Peiling naar het analfabetisme omstreeks het einde van de XVIII eeuw aan de hand van de parochiale huwelijksakten van Hansbeke (1779-1796), jg. III (1972), blz. 181-204.
Gebeurtenissen uit vroeger eeuwen. In en om de dorps-herberg, jg. III (1972), blz. 228-248.
Sprokkelingen, jg. IV (1973), blz. 19-24.

HERBERGEN IN HET LAND VAN NEVELE

LANDEGEM

1. de Croone
2. het Landt van Nevele
3. St. Huybrecht
4. den Engel
5. de Swaene
6. de Muyte

A tot G : brandewijn kotte (zie tekst)

MERENDREE

1. het wethuys
2. zonder naam
3. het Lammeken
4. zonder naam
5. den Leeuw
6. de fortuyne
7. de Bargie

Dorpsgebeurtenissen uit vroeger eeuwen, jg. IV (1973), blz. 76-84.

Legende en werkelijkheid te Hansbeke, jg. IV (1973), blz. 119-126.

Uit voorbije eeuwen : ambachtslieden te Hansbeke, jg. IV (1973), blz. 156-160.

Een 16de eeuwse duiventoren te Hansbeke, jg. VI (1975), blz. 151-153.

MICHEM, F.

Een praatje bij het plaatje, jg. III (1972), blz. 180.

Enkele oude hoeven te Vinkt, jg. IV (1973), blz. 73-75.

De pastoors van het Land van Nevele, jg. IV (1973), blz. 134-148.

De pastoors van het Land van Nevele (vervolg), jg. IV (1973), blz. 177-194.

PENNEMAN, T.

Bachte-Maria-Leerne in de greep der toverij, jg. VI (1975), blz. 216-230.

Volksleven in het Land van Nevele, jg. VI (1975), blz. 243-252.

POTVLIEGHE, G.

De familie Lovaert, orgel- en beiaardbouwers, jg. III (1972), extra-aflevering.

Nieuwe gegevens over het werk van de orgelmakers Lovaert, jg. III (1972), blz. 209-227.

SAVER, L.

Een Meetjeslands dialectwoordenboek ?, jg. I (1970), afl. 4, blz. 9-19.

Een vuiltje aan de lucht, jg. II (1971) blz. 177-180.

SCHAECK, G.

Bodemkundige schets van het Land van Nevele, jg. 1 (1970), afl. 1-2, blz. 4-8.

Onze eerste gemeenschappelijke studieprojecten, jg. I (1970), afl. 1-2, blz. 36-37.

Stand van onze gemeenschappelijke projecten : geschiedenis van de landname, jg. I (1970), afl. 3, blz. 26-28.

Kieken, kind en "kanteveure", jg. II (1971), blz. 183-185.

Volksgeneeskunde (opgetekend te Nevele en Landegem), jg. V (1974), blz. 24-26.

Volksgeneeskunde (vervolg), jg. V (1974), blz. 117-118.

Volksgeneeskunde, jg. VI (1975), blz. 21-24.

TAELEDAMAN, J.

De taak van een heemkring in verband met de studie van de volkstaal, jg. I (1970), afl. 1-2, blz. 13-21.
Dr. Jozef Van den Heuvel, jg. I (1970), afl. 3, blz. 16-20.

Het Land van Nevele in de Vlaamse tijdschriften. Een retrospectieve bibliografie, jg. I (1970), afl. 3, blz. 20-24.

Het Land van Nevele in de vlaamse tijdschriften. Een retrospectieve bibliografie II, jg. I (1970), afl. 4, blz. 20-25.

Kanttekeningen bij het eerste levensjaar van de heemkundige kring "Het Land van Nevele", jg. II (1971), blz. 4-7.

Oude landmaten, jg. II (1971), blz. 123-129.

"Grote" en "kleine" geschiedschrijving - enkele algemene beschouwingen bij een concreet voorbeeld, jg. II (1971) blz. 155-157.

Een naamkundig probleem(pje) : de familienamen met van + plaatsnaam, jg. II (1971), blz. 164-168.

Een (vervuilings)toemaatje, jg. II (1971), blz. 181-182.

Bomboare. Dialektwoorden en -wendingen uit het Land van Nevele, jg. III (1972), blz. 104-111.

In memoriam Antoon Schelstraete, Aalter 25-10-1918, Gent 23-8-1972, jg. III (1972), blz. 130-131.

Bomboare. Dialektwoorden en -wendingen uit het Land van Nevele, jg. III (1972), blz. 160-167.

Bomboare. Nevelse dialektwoorden en -uitdrukkingen (III), jg. III (1972), blz. 249-255.

Museum "Rietgaeverstede" te Nevele 10 jaar "oud", jg. IV (1973), blz. 70-72.

Naar een groot Vlaams dialektwoordenboek. Een oproep tot medewerking, jg. IV (1973), blz. 92-96.

Bomboare. Dialektwoorden en -wendingen uit het Land van Nevele (IV), jg. IV (1973), blz. 102-106.

Bomboare. Dialektwoorden en -wendingen uit het Land van Nevele (V), jg. IV (1973), blz. 161-165.

Woordverklaring in oude teksten, jg. IV (1973), blz. 202-212.

TAVERNIER, C.

De gemeentenamen van het Land van Nevele, jg. I (1970), afl. 4, blz. 2-8.

TAVERNIER, R.

Het landschap van het Land van Nevele, jg. V (1974), blz. 2-10.

Het landschap in het Land van Nevele (vervolg en slot), jg. V (1974), blz. 47-58.

T'HOOF, E.

Het Erasmusgenootschap te Landegem 20 jaar, jg. III (1972), blz. 97-99.

Antoon J. Van Hoecke, de Landegemse tekenaar, etsen en schilder, jg. VI (1975) blz. 17-20.

VAN DE CASTEELE, J.

Adèle Charlotte Fobe, de Nevelse vriendin van Virginie Loveling, jg. IV (1973), blz. 35-52.

Adèle Charlotte Fobe, de Nevelse vriendin van Virginie Loveling (naschrift), jg. IV (1973), blz. 86-88.

Hendrik van Doorne : de Poekese Gezelle-discipel, jg. V (1974), blz. 70-105.

Het burgemeesterschap van Leonce Mulle de Terschueren : zoals het was en zoals C. Buysse het zag, jg. VI (1975), (1975), blz. 38-125.

Het burgemeesterschap van Leonce Mulle de Terschueren, jg. VI (1975), blz. 160-163.

Het Rusthof te Vosselare en zoals C. Buysse het zag in Het Hofje, jg. VI (1975), blz 181-215.

VAN DEN ABEELE, R.

Het historische Land van Nevele, jg. I (1970), afl. 1-2, blz. 8-12.

Zeveren, kanttekeningen bij een vroegere bijdrage, jg. IV (1973), blz. 85.

VAN SCHOOR, J.

Cyriel Buysse "Driekoningenavond" door het N.T.G., jg. III (1972), blz. 73-75.

VANDEVELDE, J.

Streekarchief en -bibliotheek, jg. I (1970), afl. 1-2, blz. 22-23.

Onze eerste gemeenschappelijke studieprojecten : het broodbakken, jg. I (1970), afl. 1-2, blz. 34-35.

Stand van onze gemeenschappelijke projecten : broodbakken, jg. I (1970), afl. 3, blz. 26.

Streekarchief en -bibliotheek, jg. I (1970), afl. 3, blz. 30-31.

De statuten van "De bezorgde geitenkwekers" te Landegem, jg. II (1971), blz. 16-22.

Streekarchief en -bibliotheek, jg. II (1971), blz. 87-89.

Uit het registrum pastorale... ex Landegem, jg. IV (1973), blz. 198-201.

Uit het registrum pastorale... ex Landegem, De zondagschool en de kantschool, jg. V (1974), blz. 59-61.

VAN STEENKISTE, G. en VAN DER EECKEN, W.

Zeveren, jg. IV (1973), blz. 6-16.

VAN ROMPAEY, J.

Het land en de heren van Nevele in een notedop, jg. VI (1975), blz. 133-150.

VERHOUSTRAETE, A.

Inventaris van archiefbronnen, jg. I (1970), afl. 1-2, blz. 23-29.

De Popp-kaarten, jg. I (1970), afl. 3, blz. 28-29.

Poeke, jg. II (1971), blz. 48-64.

VERPOEST, L.

Volkskunst en het aanleggen van een streekarchief, jg. I (1970), afl. 1-2, blz. 31-35.

J. LUYSSAERT.

GRAUWZUSTERS TE NEVELE

Als een heemkundig en geschiedkundig tijdschrift zich tevreden stelt met het louter opnieuw uitgeven of re-produceren van teksten, die gemakkelijk in openbare bibliotheken te vinden zijn, dan zullen sommigen wel de indruk hebben dat het tijdschrift in kwestie in kopijnoed verkeert.

Maar als wij nu de integrale tekst van de Potter en Broeckaert geven over het oud-Penitenten-klooster van Nevele, dan dient dat beschouwd te worden als een hulpmiddel voor een bijdrage over het hoger vermeld klooster, die we in een volgend nummer hopen te leveren.

De tekst van de Potter en Broeckaert dateert van omstreeks 1870 en vanzelfsprekend hebben de auteurs niet alle stukken kunnen inzien en zijn sommige van hun stellingen aanvechtbaar. Dank zij het degelijk inventariswerk van onze hedendaagse archivariissen kunnen wij nu zonder veel tijdrovend werk kennis nemen van archiefstukken, die in de 19e eeuw moeilijk te vinden of nog niet ontdekt waren.

Nieuwe gegevens, aanvullingen en terechtwijzingen zullen dan in een volgende bijdrage gekonfronteerd worden met de tekst hieronder gepubliceerd.

V. d. C.

Klooster der grauwe zusters of penitenten-recollettinen.

Deze geestelijke gemeenschap werd op St.-Bartholomeusdag van het jaar 1502 gesticht door Jan van Montmorency, heer van Nevele, en zijne echtgenootte Margareta van Hoorne, welke laatste in de kerk van

het klooster derzelfde orde te Gent begraven werd. De stichtingsakte legde ten laste der gemeenschap, "boven het goodelijck officie, ter intentie van den fondateur, eeuwelijck te doen celebreren twee ghelesen missen ter weke."

Eenige jaren na de opening van dit vrouwenklooster begunstige de stichter het met de helft der tiende te Vinkt, onder beding, dat de Zusters "in der eeuwigheyt zouden staen ten dienste van de heeren ofte vrouwen van den lande van Nevele, in alle zieckten, smettelijcke ende anderssins." De andere helft der vermelde tiende tiende was afgestaan aan zekeren Willem de Rozemont, om, gedurende zijn geheele leven, op het kasteel te Odonk eenen kapelaan te onderhouden, die er alle dagen eene misse lezen moest. Boudewijn Goethals, zoon van Hendrik en van Catharina van Lembeke, gehuwd met Maria van Raveschoot, begiftigden het klooster in 1526 met twee proven van vier schellingen parisis ieder, in het jaar, waarvoor, gedurende honderd jaren lang, twee nonnen op elken 5 December naar Vosselare moesten komen ter bijwoning eener requiëmmis, na welke zij met den priester op het graf des begiftigers een gebed moesten lezen (1).

Het klooster werd in 1578 door de Calvinisten geplunderd en het jaar nadien afgebroken. De zusters Penitenten scheidden van elkander totdat betere dagen voor den godsdienst zouden aanbreken. Rijk zal hun sticht wel niet geweest zijn, want de staat hunner goederen, opgemaakt door de "Moeder" *Anna de Keiser*, geeft slechts het volgende op :
"Eerst dbegrijp van den voornoemde Susterhuysse, gestaan binnen Nevele, ter eender zijden aen de strate, west Kathelijne van Reybrouck, noort de gemeente,

"oost de Brabantstrate tot aen pr. Loonkens, groot
"omtrent twee aude bundere, commende van fondatie
"by wijlen mer Jan de Montmorency, heer van Nevele,
"*nu vacant liggende ende ter ruynen gaende.*

"Item een thiendeke streckende binnen die prochie
"van Vinct, die in pachte heeft Gheerolf van der
"Meersch voer xxiiii pond groete, twee craweyen,
"xxiiii carpers ende een lam tsiaers.....

"Item een huys binnen die stede van Ghent, bij de
"Brugsche Waelpoerte, dwelc ghebruyct Jan Ververne,
"voer vijf pont groete tsiaers, *een camere gereser-*
"*veert thuerlieder gebruycke*, ende zeker gaerne te
"twijnen, welck huys by heurlieden geconquesteert es
"met pennijnghen van gemeenen arbeit.

"Verclaert voorst, nyet meer te wetene roerende noch
"onroerende den voerseijden Susterhuysse competerende
"[2]".

Uit het stuk blijkt dan, dat het kloosterhuis ten
jare 1578 in puin dreigde te vallen, en dat de Zus-
ters in een hun toebehoorend huis, bij de Brugsche
poort, te dien tijde eene kamer als refuge, als
stapel- of rustplaats op hunne uitstapjes naar Gent,
bezigden. - In dezen tijd woonden in het klooster
21 zusters, de dienstvrouwen medegerekend.

Toen de staatkundige beroering wat gestild was, koch-
ten zij van Frans Rijn, heer van Hundelgem, een huis
nevens of aan de Zandpoort, te Gent, voor de som van
600 gulden. Het gebruik van den toren, of der vertrek-
ken van de overwelfde versterkte Zandpoort, werd hun
door de schepenen van Gent afgestaan, onder beding,
er bij de opeisching van het magistraat weg te trek-
ken. Weinig tijds nadien werd hun bevel tot ruiming
van de bedoelde plaatsen gegeven, maar de Zusters
waren niet haastig om heen te gaan, daar zij gewich-

tige verbeteringen en veranderingen aan het stadsgebouw hadden toegebracht, en er in het rustige bezit van waren, als het huis gekocht hebbende "op vaste hope ende betrouwen dat zy, religieusen, "al tselve zouden blyven ghebruucken, zoo de voorn. "heere van Hundelghem ende zijne voorzaten als pro- "prietarissen van den zelven huuse ende erfve dat ghe- "bruuct hadden, ende over dertich, veertich jaren ende "meer verhuert tot ghebruuck van hoghe ende particuliere "personen, tzelfs om wijn ende bier te tappen ende "closbane te houdene." De Raad van Vlaanderen, die over het geschil uitspraak doen moest, gaf den 1 April 1598 een gewijsde, dat den Zusteren beval den Zandpoorttoren te verlaten, mits door de schepenen van Gent voor de verbeteringen, door hen aan het gebouw toegebracht, vergoed te worden (3).

Volgens eene notariëele akte, verleden voor Mr. Thomas de Mets, te Gent, ten jare 1633, verbond zich Karel della Faille, ridder, secretaris van den Raad van State te Brussel, om het klooster jaarlijks eene som van 167 gulden te betalen tot onderhoud van zekere Anna de Craeyere (4). Te dien tijde werd het klooster bestuurd door *Catharina van Bollaert*. Zij had tot opvolgster *Florence de la Tombe*, die leefde in 1642.

In 1782 werd het klooster door keizer Jozef II afgeschaft. Uit den staat van goed, toen op last der regeering door Karel-Philip Minne, griffier van Nevele, opgemaakt, blijkt dat het arm was aan meubelen. De 16 nonnen, 3 leeke- en 2 novicezusters, die toen de gemeenschap uitmaakten, bezaten gezamenlijk slechts eene som van 262 gulden 5 stuivers 9 deniers. In het jaar der sluiting beliep het inkomen tot 1518 gulden 1 stuiver ; de jaarlijksche lasten bedroegen 103 gulden 5 deniers. Het grootste inkomen was de tiende te

Vinkt, die doorgaans ongeveer 826 gulden opbracht (5). Te Nevele zelf bezaten de nonnen, zoo wij reeds beknopkelijk mededeelden, den grond van het klooster, rondom met muren afgesloten, groot met den boomgaard en hof 979 Gentsche roeden ; daarnevens een stuk lands en vier huizen, waarvan het laatste, met 84 roeden land, het *hospitaal* werd genaamd en ter somme van 60 gulden werd verpacht. Dit huis stond in de Poekestraat.

Binnen het kloosterbeluik was eene brouwerij, en voor het landbouwgebruik werden drie koeien en twee kalveren gebezigd. De refter was versierd met elf schilderijen van geringe waarde, en eene houtene, vermoedelijk zeer oude "altaertafel", verbeeldende het *Laatste Avondmaal*. In de spreekzaal waren twee goede schilderstukken, namelijk eene op hout, voorstellende *den Moord der Onnoozele kinderen*, en de andere op doek, *de Afdoening van het Kruis*. Ter kerk waren : in het koor, zes slechte schilderijen, en eene zilveren outerlamp ; voorts veertien gemouleeerde kruiswegtafereelen, en vijf schilderijen, waaronder nog eene *Afdoening van het Kruis* ; een zilveren troon met vergulden voet, boven een zilveren kruis, lang twee voet, dat in 't midden versierd was met een klein gouden kruis, hetwelk een deel van het H. Kruis inhield ; eene vergulde remonstrans met twee diamanten kruiskens en vier gouden slingers ; zilveren missegerief ; een klein beeld van den H. Jozef, en eene reliquiedoos van St. Antonius, ook beide in zilver. De laatste overste of moeder der Nevelsche Grauwe-Zusters-Recolletinen, die den regel van Sint Franciscus volgden, heette *Maria-Francisca Pardon*.

De kloostermeubelen werden den 14 juli 1784 openbaar verkocht. De kerkversierselen werden overgevoerd naar het Penitentenklooster van Oudenaarde, en aldaar in de maand November van hetzelfde jaar insgelijks in openbare veiling aangeboden.

Het voormalig klooster en kapel der Penitenten bestaat heden nog voor een groot gedeelte, en wordt gewoonlijk het *Begijnhof* genaamd.

Daarnevens stond het huis van den geestelijken bestuurder, die een monnik was der orde van St. Franciscus. Oude gemeenterekeningen maken zelfs gewag van verscheidene paters Recolletten, te Nevele verblijvende.

Twee pioniers van de streekgeschiedenis.

In aansluiting met voorgaande tekst volgt een levensschets van de Potter en Broeckaert.

Frans DE POTTER, geboren te Gent in 1834, heeft een bewogen leven gehad. Hij had maar lager onderwijs genoten in een Gentse stadsschool, waar gelukkig een schoolhoofd in de bres stond voor de Vlaamse beweging. De jonge DE POTTER legde zich speciaal toe op het vak moedertaal en vaderlandse geschiedenis. Dank zij de avondlessen en zelfstudie, zal hij zich later bekwamen in de vreemde talen.

De dichtkunst vond in die tijd veel beoefenaars en in 1852 schrijft DE POTTER al gedichten onder zijn eigen naam. Als curiosum volgen hier enkele strofen uit zijn gedicht *Deurle*, waar hij in zijn jeugd vertoefde bij een familielid.

*O needrig dorpje, dat zoo schoon
Uw blanke heuveln spreidt ten toon,
En groene sparredreven,
Die lust en lommer geven...*

*'t Schijnt, dat gij zelve zijt bewust
Van 't schoon, dat in uw schoot berust ;
Gij lonkt en wenkt zoo blijde
Den wandelaar naar uw zijde !...*

*O Deurle, liet de algoede God
Me een wensch voor eigen deel en lot -
'k Wou leven, ja en sterven
Op mijner oudren erven.*

Naast zijn poëtische bedrijvigheid schreef hij ook historische romans. Wellicht een eerste stap naar het speurwerk in de streekgeschiedenis.

DE POTTER sloot aan bij het Willemsfonds, dat toen in de Vlaamse beweging en op kultureel vlak een eersterangsrol speelde. Van 1865 af trad hij in de journalistiek en wordt in 1871 hoofdredakteur van het *Fondsenblad*. In de Belgische binnenlandse politiek hebben de liberaal-katolieke tegenstellingen zich sterk toegespitst, wat zal uitmonden in de schoolstrijd van 1879-1884. Als een heftig polemist heeft DE POTTER dan ook in zijn krant de katolieke en Vlaamse standpunten verdedigd.

Nadat Jan BROECKAERT zijn *Geschiedenis van Wetteren* gepubliceerd had, stelde DE POTTER hem voor, in samenwerking, de geschiedenis van de Oost-Vlaamse gemeenten te schrijven. Dat reuzenwerk is dan ook tot stand gekomen. Een tijdgenoot karakterizeert aldus de Potter's werkmethode : "Hij speurde op, hij ontgon, hij dolf op, hij pluisde uit, hij doorzocht en doorsnuffelde, hij ontleedde de handvesten, de charters, de diplomas, de rekeningen, de verkoopakten, de huurceelen, de eeden der neringen en gilden, de kro-

nijken, de dag- en huisboeken, de uithangborden en de advertenties.

Hij ondervroeg de oude gebouwen, hunne verbrokkelde fragmenten, het voorvaderlijk huisgerief, de uit het gebruik geraakte werk- en oorlogstuigen ; kortom, hij diepte uit en doorgrondde alles wat maar iets verborgen kon inhouden in zijn moffig en stoffig perkament, of in zijn verweerd, vermolmd en verroest materiaal". Was de vurige polemist moe geworden en hunkerde hij naar een rustige werkkring om zijn historische arbeid voort te zetten, DE POTTER verlaat in 1877 de journalistiek en wordt benoemd tot adjunkt-archivaris van het Rijksarchief te Gent. Een jaar later, ten gevolge van allerlei politiek gekuip - de Liberalen zijn nu aan het bewind - wordt hij uit zijn ambt ontzet, wat hem niet belet zijn historisch werk met onverdroten moed voort te zetten.

Als tegenhanger van het *Willemsfonds*, waar nu de extremisch liberale elementen het voor het zeggen hebben, wordt nu te Gent een *Davidsonds* gesticht ; Frans DE POTTER was een van de medestichters.

Altijd had hij geijverd voor het tot stand komen van een *Koninklijke Vlaamsche Academie* en die kwam dab ook in 1886 van de grond. DE POTTER werd voor zijn ijver beloond en benoemd tot bestendige sekretaris van het nieuw genootschap. Met zijn ongewone werkkraft zal hij het zijne bijdragen tot de opgang van de *Koninklijke Vlaamsche Academie*, maar daarom het werkterrein van de lokale geschiedenis niet verlaten. Zijn werk *Gent van de oudsten tijd tot heden*, waarvan het 1e deel verscheen in 1892, zal in 1901 tot 15 delen uitgegroeid zijn.

Beroepshistorici hebben de wetenschappelijke waarde van de Potter's geschriften afgewogen - er zijn er meer dan 150 in druk verschenen, zijn journalistieke arbeid niet meegerekend - maar een zaak kan iedereen konstateren : de anastatische herdruk van zijn stan-

daardwerken bewijzen wel dat die geschriften nog altijd leesbaar en bruikbaar zijn. Frans DE POTTER stierf in 1904 en werd te Sint-Amandsberg op het *Campo Santo* begraven, de rustplaats van vele groten uit Vlaanderen.

Jan BROECKAERT, te Wetteren geboren in 1837 en te Dendermonde overleden in 1911.

Hij heeft maar school gelopen tot zijn dertiende jaar, en evenals zijn latere trouwe vriend is hij dus ook een autodidakt.

Hij werkte aanvankelijk al hulpje op een kantoor ; in 1870 wordt hij tot gemeentesekretaris van zijn geboortedorp benoemd. Later werd hij er griffier van het vredegerecht om ten slotte dezelfde funktie te bekleden bij de rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde.

Hij was ook dichter, is dan overgestapt naar de lokale geschiedenis en heeft ook merkwaardige bijdragen geschreven over folklore en oudheidkunde. Er zijn van hem meer dan honderd geschriften in druk verschenen. Zoals reeds vermeld was zijn *Geschiedenis van Wetteren, 1862*, het vertrekpunt van zijn samenwerking met Frans DE POTTER.

In 1888 werd hij tot werkend lid van de Koninklijke Vlaamsche Academie verkozen en in 1906 was hij "bestuurder" van die instelling.

NOTEN

- (1) "Ick Jan de Weert, fs Jacops, h. Geestmeester van der prochie van Vosselare, by Nevele, in desen tijden, kenne ende lijde over my ende over alle mijne naercommers h. geestmeesters binnen der voors, kercke wesende beloofd hebbende ende by dese letteren al noch belove tsavens te voren te besoorghene ende sendene ten onsen dischnape alsmen

tsanderdaechs den dischs stellen ende cleeden sal, de religieusen van den cloostre binnen tvoors. Nevele, twee teekenen van de dischs van dertich proven, weerdich zijnde elcke prove vier schell. paris, ghefondeert bij joncheer Balduinis Goethals, fs Heindricx, ende van Cathelijne van Lembeke, ende joncvr. Maria van Raveschoot fs jr Adriaen, zyne gheselnede (S.M.) dewelcke dischmeesters de h. gheestmeesters ghehouden zijn te stellene telcken up Sinte Balduinudach, dat es den vijftienste dach van Decembre, nemaer quame die dach up eene Sondach, zo zalmen den zelve dischmeesters stellen sdaechs daernaer, waer of men den eersten dischmeester stellen zal den Ve dach van Decembre XVc zes ende twintich eerstcommende. Dies worden twee van den voorn. religieusen ghehouden te commen offeren alle jaere, hondert jaren gheduerende, toeten voors. daghe, tusschen de viii hueren ende neghen hueren, een lesende messe van requiem ende doen zal over de ziele van den voorn. jr Balduinus zijne gheselnede ende huerlieder dochtere Maria, alsoock huerlieder beide zonen jr Gheerot ende Jan Goethals, als zy van leven ter doot zullen ghecommen zijn, ende thender messe metten priestere te gane ter sepulture van den voors. fonda-teurs, ende aldaer mede te lesene eene miserere mei deus, ende daernaer met huerlieder twee trecken ten dische te commen om te ontfaen de twee provenen, elck weerdich zijnde iiii scelen paris. tstick voors. In teecken der waarheyte hebbe ick h. geestmeester voors. dese lettren gheseghelt met mijnen zeghele. Dit was ghedaen up den eersten dach van Septembre int jaer Ons Heeren als men schreef duust vijf hondert zes ende twintich." *(Kerkarchieff van Vosselare)*

- (2) Archief der kerk van Nevele.
- (3) *Acten, decreten en sententiën*, 1597-99, N° 43.
Arch. van den Raad van Vlaanderen.
- (4) *Not. Act.*, N° 341, bl. 227. - Arch. van den Raad van Vlaand.
- (5) Wegens deze tiende vinden wij aangeteekend in den voormelden inventaris, dat zij was "een derde der tiende van de geheele prochie, wisselende jaerlycx met de gone der *capellanye van Oydonck* en de vicarissen van Doornyck en den heer pastoor van tselve Vynckt tot een derde, beloopende anno commune naer deductie van d'oncosten der selver verpachtinge in proffyte van tgemelde klooster, tot 826 guldens 17 stuivers."
(Papieren toebehoorende aan mevrouw de weduwe Minne, te Nevele).

Literatuur.

Frans DE POTTER en Jan BROECKAERT, *Geschiedenis van de gemeenten der Provincie Oost-Vlaanderen. Eerste reeks. Arrondissement Gent. Vijfde deel ... Nevele*, p. 90-95, Gent, 1864-1870.

J. BROECKAERT, *Frans DE POTTER en zijne werken*, Jaarboek der Kon. Vlaamsche Academie, 1906.

Winkler Prins *Encyclopedie van Vlaanderen*, Amsterdam - Brussel, 1972.

Encyclopedie van de Vlaamse Beweging, Tielt, 1974-1975.

Jan Broeckaert : zijn leven en zijn werk, Wetteren, 1940.

MONIKA VAN PAEMEL GEHULDIGD (x)

Op 14 mei 1976 werd in het gemeentehuis van Nevele hulde gebracht aan Monika van Paemel bij het toekennen van de provinciale prijs van Oost-Vlaanderen voor letterkunde.

Omdat verslagen van huldigingen meestal zielloos en oppervlakkig zijn en geen enkele verslaggever de gevoelens van de gehuldigde weer kan geven, zien we af van een verslag.

Monika van Paemel was zo welwillend ons haar toespraak te laten publiceren en zij bezorgde ons een tekst met haar indrukken over die feestavond.

Ik ben echt blij beide teksten te kunnen aan onze lezers aanbieden, die zoals de gevierde schrijfster in deze streek zijn opgegroeid en eraan gehecht zijn.

J.L.

NOTEN

(x) Zie ook D. D'HOOGHE, *Monika Van Paemel*, in *Berichtenblad van de heemkundige kring "Het Land van Nevele"*, jg. V. (1974), afl. 2, blz. 40-42.

Monika Van Paemel, in *Berichtenblad van de heemkundige kring "Het Land van Nevele"*, jg. VII. (1976), afl. 1, blz. 46-48.

TOESPRAAK VAN MONIKA VAN PAEMEL OP HAAR HULDIGING OP 14 MEI 1976 IN NEVELE.

Als mijn grootmoeder, "Marguerite", dit had mogen beleven, dan zou ze ongetwijfeld het hoofd hebben geschud en zoiets hebben gegrommeld als : "ze zijn bezig het kind de kop te verdraaien", maar ongetwijfeld was ze even gelukkig en ontroerd geweest als ik hetzelfde vanavond ben. Ik moet toegeven dat deze blijken van waardering mij diep raken, want hoezeer een erkenning buiten de eigen streek en het land iemand ook kunnen flateren, niets is zo weldoend als de vriendschap en het respect van de mensen waaruit men is voortgekomen.

Men heeft weleens gezegd dat dit, en men bedoelde het vooral cultureel, een arm land was en het zal U niet verwonderen dat men mij soms verbaasd aankijkt, als ik als geboorteplaats Poesele opgeef. Nochtans verwijzend naar het land van Nevele, moet iedereen toegeven dat deze streek niet zonder traditie is, en kijkend naar de portretten van Virginie Loveling en vooral van Cyriel Buysse zal men begrijpen dat dit voor een jong auteur geen kleine traditie is. Want meer nog dan elders geldt voor de literatuur dat niet de kwantiteit maar de kwaliteit het belangrijkste is. En van Buysse mag men zelfs rustig stellen dat hij beide niet heeft tekort gedaan. Hij heeft er zelfs voor gezorgd dat ik regelmatig moet uitleggen niet uit zijn "gezin Van Paemel" te zijn weggelopen of dat men mij vraagt wanneer ik nu het "gezin Buysse" ga schrijven. De boeken van Cyriel Buysse zullen de proefsteen van de tijd doorstaan, de intermenselijke problemen die hij beschrijft zullen ook voor de komende generaties begrijpelijk blijven.

Maar hoezeer zijn streek veranderd is, soms ten goede (ik zal de laatste zijn om dat niet toe te

geven), maar hoeveel er reeds onherroepelijk vernield is, kan alleen iemand zien die hier is opgegroeid en er regelmatig terugkomt. Het zal U misschien konservatief voorkomen dat ik pleit voor het behoud van onze landschappen, die op hun beurt weer het leven en het gedrag van de mensen beïnvloeden, maar dan wil ik er wel op wijzen dat het vooral jonge mensen zijn die zich milieubewust opstellen, en dat zij echt niet het verleden verdedigen maar vechten voor hun toekomst. Wij zijn in Vlaanderen eindelijk zover dat wij zelfstandig kunnen optreden en ons eigen lot bepalen. Vooral voor de cultuur moet dit betekenen, in respekt en vrijheid samenwerken en het creatieve element in onze gemeenschap de mogelijkheden bieden die het verdient. Want het is misschien ook omdat Vlaanderen letterlijk arm is geweest dat wij af en toe teveel de nadruk op het materiële leggen. Men kan en mag de waarde van cultuur niet berekenen in functie van de kostprijs of van het rendement. Cultuur verdedigt andere waarden, zoals de geestelijke vrijheid, de liefde, en de menselijkheid, waarden die de westerse wereld bijna als deugden beschouwt, maar die te zeldzaam in de praktijk worden omgezet. Waarmee ik natuurlijk niet wil zeggen dat men de schrijver maar in zijn geestelijke speelwei moet laten verhongeren. Integratie en waardering betekent ook een sociaal-ekonomisch statuut. Het verhaal van het genie dat op een zolderkamertje meesterwerken zit te schrijven, is van een bedenkelijk 19de-eeuws romantisme. Talent is in dit land zeker aanwezig, aan ons allemaal om het te steunen. Vlaanderen als draaischijf tussen Noord en Zuid en op de grens van volwassenheid zal niet kunnen zeggen dat het de schuld van de anderen is als het mislukt.

Natuurlijk zit de provincie Oost-Vlaanderen met de bekroning van Marguerite al een eindweegs in de goe-

de richting, ik wist wel waar ik geboren werd, maar in alle ernst wil ik het hele kader van de provincie danken voor hun inzet. Ambtenaren verdwijnen maar al te vaak achter hun functie, het is goed eraan te herinneren dat het om bekwame en fidele mensen gaat die het apparaat soepel en beheerst hanteren. Ook dat is een garantie voor de toekomst.

Schrijven, tenslotte, is een eenzame bezigheid. En toch is het ook een vorm van communicatie. Een boek bestaat niet zonder zijn lezers. En de lezer bepaalt daardoor ook mee de literatuur. Vele schrijvers hebben geleden onder het gebrek aan respons, alsof zij in het luchtledige werkten; anderen hebben zich rijk gevoeld met het antwoord dat op hun geschreven vraag werd gegeven. Elk goed boek bevat immers een betekenis en een vraag. Vanavond voel ik me inderdaad rijk en in die weelde kan ik terugdenken aan de mensen die mij vanaf het eerste ogenblik hebben gezegd, "je moet ermee doorgaan"; aan de mensen die vaak goede vrienden zijn geworden en die met geduld hebben geluisterd als het moeilijk ging; aan de mensen van Poesele en Nevele, die onmiddellijk bereid waren om te helpen en ondermeer deze avond te doen slagen. Aan de mensen uit het uitgeversbedrijf die hun vakmanschap en organisatie inzetten om een boek marktklaar te maken, want er komt meer bij kijken dan men vermoedt.

Ik zal geen namen noemen tenzij één en dat zal niemand mij kwalijk kunnen nemen. Bij een man heeft men de gewoonte te zeggen: "kijk eens naar de vrouw die achter hem staat". Vanavond zou ik willen vragen: "kijk eens naar de man die achter die vrouw staat" en die haar altijd heeft gesteund en geholpen, want het is af en toe niet makkelijk om met een schrijver opgescheept te zitten, dames en heren, mijn echtgenoot Theo Butzen.

Om een lang verhaal kort te maken wil ik besluiten in de taal waarin ik heb leren spreken en waarvan ik altijd ben blijven houden :

"Ge zijt gulder al te gare vreé bedankt !

Nevele 14 mei 1976, herinnering aan een onvergetelijke avond.

Huldigingen zijn uitvindingen des duivels. Allerlei hoogwaardigheidsbekleders en vrienden staan te trap-pelen om het podium te bestijgen waar ze rommelde-bom de arme gehuldigde zo in het zonnetje zetten dat die blozend en wel niet meer weet waar weg te krui-pen. Tegen kritiek kan je jezelf verdedigen, maar wat te doen tegen lof ? Ik schrok me dan ook een aap toen ik de omvang van de huldiging ter gelegenheid van de provinciale prijs van Oost-Vlaanderen begon te beseffen, het enige wat me min of meer kon troosten en geruststellen was dat het te Nevele zou gebeuren.

Poesele was me eigenlijk nog liever geweest, maar kom, het was toch naast de deur. En weer bleek dat ik mij in mijn geboortestreek niet had vergist. Zelden zal een schrijver met zoveel gemeente waar-dering en vriendschap omgeven zijn geweest. In mijn dankwoord heb ik er op gewezen dat het land van Ne-vele niet zonder literaire traditie is, maar het is me in de loop van de avond nog eens duidelijk gewor-den dat er ook een traditie in vriendschap en warmte bestaat, die vrij zeldzaam is, en die wij ten allen prijze moeten bewaren. Wat heeft me nu bijzonder ge-troffen ? De sfeer, die een perfect samengaan van stijl en gemoedelijkheid was ? De toespraak van Dhr. De Cuyper, of de voorlezing van het juryrapport ? De versiering van de zaal, werk van mijn onvermoei-bare vrienden Dhr. en Mevrouw Janssens ?

Of de burgemeester van Poesele, die met zijn rondborstigheid en vriendschap zoveel herinneringen wakker riep ? De bloemen, de cadeautjes ? Of het voorlezen uit Marguerite, waar het tenslotte allemaal om begonnen was, en met het horen van die woorden het besef dat het boek er was en in handen van de lezers, die het allemaal op hun eigen manier zouden beleven en verwerken ? Of al die mensen die er op hadden gestaan me even te komen groeten ? Ik zou het niet precies kunnen zeggen, het was een geheel.

Toen het allemaal voorbij was en de lichten gedoofd, heb ik in het stille Nevele heel diep de lentenacht opgesnoven en me intens gelukkig gevoeld. Goed, vandaag werk ik weer verder, schrijven is een levenswerk. Maar dat ogenblik was onvergetelijk. Om het in het Engels te zeggen : Home again, Home at last !

monika van paemel
boechout 20 juni 1976.

KRONIEK

1. Verslagen.

- *Verbroedering met de heemkundige kring "Scheldeveld" op zondag 25 april 1976 in St.-Martens-Latem.*

Op zondag 25 april, bij een prikkelend lente-weertje, hebben onze leden verbroederd met hun heemvrienden van "SCHELDEVELD", die voor de gelegenheid een wandeling uitgestippeld hadden ; ze stond in het teken van die gebieden die tot de Heerlijkheid van Nevele behoord hadden. Er werd verzameling geblazen in de Rodebeuken-dreef te Deurle, waar we een honderdtal deelnemers noteerden.

Niet alleen werden de schilderachterige hoekjes aangedaan, maar ook over monumenten en grondgebied werd deskundige uitleg verstrekt door dhr. R. Van der Plaetsen en F. Bijn.

We zagen ook de omgeving waar Cyriel Buysse gewerkt heeft, de Molenberg, en hebben verder een gedeelte van het pad bewandeld dat zijn naam draagt.

De kerk van Deurle en het kerkhof werden eveneens bezocht, waar tal van bekende kunstenaars begraven liggen.

De wandeling had dan haar verder verloop naar Latems gebied langs stemmige hoekjes, die helaas door de ongebreidelde bouwwoede vaak ont sierd worden. Even bewonderen we een van die typische Leiebochten, inspiratiebron voor schilder en dichter van het Leieland.

Aan de herberg DE HAAN, waar Albert Servaes nog gewoond heeft, heeft de voorzitter van "SCHELDEVELD" dhr. Raf van den Abeele enkele figuren van de Latemse schilderschool opgeroepen.

Ten slotte zijn de wandelaars afgezakt naar de oude herberg HET VOSKEN waar dhr. Raf van den Abeele, met zijn bezielend woord, een heildronk instelde op de Heemkundige Kring "Het Land van Nevele". Deze geslaagde verbroederingswandeling dient nu natuurlijk nog zijn beslag te krijgen in een tegenprestatie. Op zaterdag 2 oktober nodigen we onze heemvrienden van "SCHELDEVELD" uit op een voettocht door Nevele ; we bekijken ook de Buysse-afdeling in het Rietgaverstede-museum van dhr. Antoine Janssens. Alles wordt dan afgerond op het Gemeentehuis van Nevele, waar een Buysse-film, door dr. Marc Galle ingeleid, vertoond wordt.

V.d.C.

- *Kruidenwandeling in Poeke op zondag 27 juni 1976 onder leiding van mevrouw TACK.*

Bij de voorbereiding van de *kruidenwandeling* hadden we er helemaal geen rekening mee gehouden dat het op 27 juni een zomerse dag zou zijn. Naarmate de datum naderde en de middagtemperatuur steeg, daalde onze verwachting over de opkomst.

Groot was onze verbazing toen om 15 uur aan de ingang van het kasteel van Poeke een tachtigtal zonnige wandelaars klaar stonden voor een kruidentocht. Mevrouw TACK uit Lotenhulle leidde met de hulp van een tweetal andere gidsen de wandelaars. Een belangstellend publiek bekogelde de gidsen met vragen, waarop zij ook wel eens het antwoord schuldig bleven. Pas na zo'n informatietocht ervaar je hoeveel kruiden er te vinden zijn voor wie goed toekijkt en hoe weinig de meeste mensen er (nog) over weten. De belangstelling is gewekt. Naar we hopen kunnen we verder gaan in die richting. In de

stijl van Ernest Claes' "Pastoor uit de bloeiende wijngaard" werden de wandelaars ontvangen in de pastorie van Poeke. Samen met enkele bereidwillige wandelaarsters had mevrouw TACK er gezorgd voor een paar soorten kruidenthee. Voor hardnekkige koffiedrinkers stond er ook een kannetje van die ongezonde drank klaar. Terwijl de kinderen in het vijvertje van de pastoor met de handen goudvissen probeerden te vangen, stonden enkele (nieuwe) kruidenliefhebbers na te praten. Mensen die anders willen eten en drinken met kruiden.

J.L.

2. Mededelingen.

De Heemkundige Kring "Het Land van Nevele", het Gemeentebestuur van Poeke en de Vlaamse Toeristenbond-Vlaamse Automobilisten nodigen U uit op de herdenking van Hendrik K.E. Van Doorne, Gezelle-discipel. 75 jaar geleden keerde Hendrik K.E. na een leven als missionaris in het vaderhuis terug te Poeke.

De gedenkplaten met de Van Doorne-kop en met het gedicht *Poeke* van Guido Gezelle worden door VTB-VAB geschonken. De beeldhouwer is Maurits Witdoux uit Lovendegem en de steenhouwer is Bavo Pausenberger uit Zomergem.

Wij verwachten U op zondag 5 september 1976 om 15 uur in Poeke.

Programma :

15 uur :

Eucharistieviering, opgeluisterd door het Amabile-koor uit Aalter. Homilie door E.H. J. de Mûelenaere, directeur van het Pélíchylceum te Izegem en lid van het Gezelle-genootschap.

16 uur : Onthulling van de gedenkplaten.
Inleidend woord door de voorzitter van de Heemkundige Kring "Het Land van Nevele", dhr. Jan Luyssaert.
Welkomstgroet door de burgemeester van Poeke, dhr. Van de Steene.
Hulderede door dhr. Jozef van Overstraeten, algemeen voorzitter van VTB-VAB.
Uitvoering van Gezelle-liederen i.v.m. Van Doorne.
Voordragen van gedichten van Gezelle en Van Doorne.
Slotwoord door de voorzitter van de Heemkundige Kring "Het Land van Nevele".
Staande receptie.

3. Varia.

HET KERKORGEL VAN BAARLE AAN DE LEIE GERESTAUREERD.

De silhouet van dit kerkje is, door allerlei toeristische folders, wellicht velen bekend. Het neo-gotische kerkje bezit een klein orgel - één klavier met aangehangen pedaal - dat in 1865 door Charles Anneessens werd gebouwd. Waarschijnlijk is dit het eerste werkstuk van deze orgelbouwer, die later wereldvermaard werd o.m. door zijn bijdrage tot de uitbouw van het symfonisch orgeltype bij middel van de zgn. soloklavieren. De orgelkast van Baarle werd geïnspireerd door een ontwerp van de Engelse architect Pugin.

Gedurende de daaropvolgende honderd jaar werd het orgeltje grondig gewijzigd. Men bouwde o.m. een nieuwe chromatische windlade waardoor het plaatsen van een ruimer aantal stemmen met meer plaatsroevend en groter pijpwerk mogelijk werd.

Aangezien dergelijke windlade niet meer binnen de bescheiden afmetingen van de oorspronkelijke Anneessens-orgelkast kon aangelegd worden, leidde deze situatie noodzakelijkerwijze tot de vergroting van de orgelkast in de diepte, met een dwarse opstelling van de windlade ten opzichte van de klaviatuur. Zodoende werd door deze transformatie alles ingesloten in de toerenruimte, waardoor het binnenwerk van het orgel grotendeels ontoegankelijk werd voor het stemmen en het onderhoud. Daardoor geraakte het instrument geheel vervuild en uiteindelijk was stemmen niet meer mogelijk. Bij het begin van de restauratie was het instrument nog nauwelijks bespeelbaar.

In 1970 werd het Sint-Martinuskoor opgericht. Dit opzet kende slechts één schaduwzijde nl. de bedenkelijke toestand van het kerkorgel. Toen bleek dat een beperkte herstelling totaal ontoereikend zou zijn, ijverden enkele parochianen om de zaak grondig te laten aanpakken. Wanneer de leden van de gemeenteraad van Drongen - om zo te zeggen eenparig - een belangrijke toelage verleenden, kon het restauratie-ontwerp uitgevoerd worden.

Deze restauratie moet opgevat worden als een wederamenstelling van het klankbeeld van Ch. Anneessens anno 1865 met integratie van een maximum aan waardevolle elementen. Het geheel vermolmde Deprezklavier werd vervangen door een klavier gecopiëerd naar voorbeelden van Ch. Anneessens. Ook de windlade werd opnieuw naar Anneessens-maten uitgevoerd en conform aan de vormgeving van het front is het grootste pijpwerk nu in het midden opgesteld en zo aan beide zijde naar het kleinste aan de zij-kanten afdalend. De dispositie omvat 9 spelen waarvan al het gebruikte pijpwerk uit het oude orgel afkomstig is, behalve de trompette 8 v. waarvoor een oud Ch. Anneessens exemplaar van passende faktuur en klank is kunnen gebruikt worden.

Zo zal het gehele orgel terug een homogeen ensemble vormen d.w.z. een typisch pre-romantisch instrument waarvan de klank zoet en vroom is, echt iets voor een eenvoudige dorpskerk. De orgelbouwer, die het zwaar beschadigd orgelmateriael opnieuw tot een gaaf klinkend muziekinstrument maakte, zal binnenkort met de restauratie klaarkomen.

Over de geschiedenis en de restauratie van het kerkorgel te Baarle verscheen een brochure. Ze is te bekomen door 50 fr. te storten op rekening 000-0145472-69 van Leon Friant te Drongen.

INHOUD

Blz.

A. BAUWENS, Historiek van de Heilig Bloedverering te Meigem 59

J. LUYSSAERT en G. SCHAECK, Herbergen in het Land van Nevele 66

J. LUYSSAERT, Het Land van Nevele (1970-1975) 82

V.d.C., Grauwzusters te Nevele 93

J.L., Monika van Paemel gehuldigd 104

KRONIEK

1. Verslagen 110

2. Mededelingen 112

3. Varia 113

HEEMKUNDIGE KRING „HET LAND VAN NEVELE“

- Voorzitter : J. LUYSSAERT
Veldestraat 8
9841 MERENDREE.
- Ondervoorzitter : J. VAN DE CASTEELE
Rodenbachstraat 48
9910 SINT-AMANDSBERG.
- Secretaris-pénningmeester : G. SCHAECK
Vosselarestraat 16
9840 LANDEGEM.
P.R. 000-0627981-03.
- Archivaris : J. VANDEVELDE
Stationsstraat 113
9840 LANDEGEM.
- Redactiesecretaris : J. LUYSSAERT
Veldestraat 8
9841 MERENDREE.
- Bestuursleden : A. BAUWENS, Meigem
A. BOONE-MORTIER, Lotenhulle
I. BUYSSE, Poeke
L. DE ROO, Lotenhulle
D. D'HOOGHE, Nevele
R. LEENKNECHT, Hansbeke
M. LOOTENS, Sint-Martens-Leerne
M. MICHIELS, Vosselare
- Verantwoordelijke uitgever : J. LUYSSAERT
Veldestraat 8
9841 MERENDREE